

п. Ігор Бриндак

Якщо вас запитують: «Чи може християнин прославляти Бога через свою звичайну професійну діяльність?», напевно багато хто відповів би ствердно. Але переважна більшість вважає, що така діяльність у першу чергу стосується священників, монахів, а якщо мирян, то, напевно, архітекторів, які будують храми, художників, які їх розписують, композиторів, які пишуть музику до релігійних творів і т. д. Але чи може принести хвалу Богові своєю діяльністю політик? Тут багато хто засумнівається. Однак історія знає і такі приклади. Тому в цій публікації мова піде про такого політика.

Цього разу у рубриці «Церква і кінематограф» розглянемо не один фільм, а декілька. Всіх їх об'єднує один персонаж, реальна історична особа - Томас Мор. З різних довідників, енциклопедій ви можете дізнатися, що це видатний англійський вчений, філософ, письменник, гуманіст і ... святий. Так, святий, офіційно канонізований Католицькою Церквою і проголошений нею небесним покровителем усіх політиків. Вже ця інформація мала б зацікавити багатьох біографією цього незвичного чоловіка.

Народився майбутній святий 7 лютого 1448 року в Лондоні у родині юриста. Початкову освіту він здобув у школі св. Антонія, а пізніше батько віддав його на виховання до архієпископа Кентерберійського Джона Мортон. Останній зробив на майбутнього подвижника дуже великий вплив. Пізніше Томас, йдучи за бажанням батька, закінчив Оксфордський університет і в 1501 році став працювати адвокатом. Він дуже часто виграв судові справи, тому мав велике число клієнтів. Дуже швидко розбагатів, але при тому від бідняків грошей не брав ніколи. У 1503-1504 році Томас Мор відклав адвокатську діяльність. У нього з'явилося бажання вступити в монастир. Рік він прожив біля монастиря картузіанців, але переконався, що чернечого покликання немає, тому повернувся до мирянського життя і одружився.

У 1504 році Томас став членом нижньої палати англійського парламенту і, як депутат, показав свою принциповість. Тодішній король Генріх VII забажав запровадити нові податки. Мор тоді був єдиним депутатом, який виступив проти. Парламент податки таки запровадив, але не настільки, як бажав король. Це був перший конфлікт майбутнього мученика із владою. Після цього він стягнув на себе таку велику ненависть короля, що був змушений залишити депутатську діяльність і знову деякий час проживав при монастирі.

У 1509 році королем став Генріх VIII, який, знаючи Мора як людину чесну і розумну, запропонував йому повернутися до політичної діяльності, а у 1514 році надав дворянський титул. У той період кар'єра Томаса Мора росте надзвичайно швидко. Він стає помічником шерифа, лондонським суддею, таємним радником короля, спікером нижньої палати парламенту. Крім того за дорученням Генріха VIII з дипломатичними місіями відвідує різні європейські країни. Дуже швидко Мор став європейською знаменитістю, з ним листувалося багато визначних людей, зокрема філософ Еразм Роттердамський та художник Ганс Гольбейн.

Часто буває, що від великих успіхів люди втрачають моральні орієнтири і сходять на манівці. Але з Томасом Мором цього не сталося. На будь-якій посаді він залишався чесною і принциповою людиною. Варто згадати хоча б такий факт. Ще коли Томас Мор був суддею, одного разу йому подарували коштовну чашу. Але коли він довідався, що це зробили заради того, щоб вплинути на одне судове рішення, то наповнив цю чашу вином, випив на очах того, хто подарував, за його здоров'я і повернув назад. Для нашого часу цей приклад особливо повчальний.

Незважаючи на високе становище, Томас Мор ніколи не робив різниці між багатими і бідними, які приходили до нього вирішувати якісь справи. Більше того, він сам часто відвідував бідні квартали Лондона і допомагав потребуючим. А для безхатків і осиротілих дітей за власний кошт збудував притулок, який назвав «Боже Провидіння». Томас Мор був практикуючим християнином. У своєму домі він облаштував каплицю, де кожного дня відбувалися богослужіння. Перед тим, як вирішити якусь важливу справу, Мор приступав до Святого Причастя. Щовечора у його родині було читання і обговорення Святого Письма. Часто він брав участь у прощах і процесіях та завжди йшов пішки, хоч деякі люди нижчого від нього рангу їхали туди на конях. А ще він був добрим батьком і чоловіком. Згаданий нідерландський художник Ганс Гольбейн, який деякий час проживав у родині Морів, згадував, що більш ідеальної сім'ї він не бачив. А як дипломат Томас Мор зумів запобігти вибуху нової війни між Англією і Францією, крім того він дуже негативно оцінював руйнацію сільських господарств в Англії, так звані огороджування, саме йому належить вислів «У нас вівці їдять людей». Так він оцінював наслідки огороджувань.

У 1529 році король Генріх VIII іменував Томаса Мора лордом-канцлером. За законами того часу це була друга особа в державі. Якраз тоді починається поступове протистояння цього визначного мужа із королем. У них і раніше були деякі суперечки, наприклад, стосовно війни із Францією, але тоді Генріх послухався поради Томаса. Але тепер ситуація виявилася набагато складнішою. Генріх VIII вирішив розлучитися із своєю законною дружиною Катериною Арагонською і одружитися з придворною дамою Анною Болейн. Тодішній римський папа Климент VII дозволу на розлучення не дав. Король звертався із запитом до деяких європейських університетів, заплативши їм великі гроші, і отримав відповідь, що може розірвати шлюб. Але їхньої відповіді було недостатньо. Знаючи, що Томас Мор має великий авторитет у Європі, король хотів і від нього отримати схвалення розлучення. Але той відмовився. Навіть коли приймав посаду лорда-канцлера, то поставив вимогу, щоб його не залучали до справи королівського подружжя.

Зрозумівши, що не отримає схвалення папи, Генріх VIII пішов на церковний розкол із Римом. У 1534 році був ухвалений так званий «Акт супрематії», згідно з яким в країні впроваджувалася англіканська церква незалежна від Риму, але залежна від короля. Томас Мор, коли дізнався, що король іде на церковний розкол, склав із себе повноваження лорда-канцлера. А в 1533 році не з'явився на коронацію Анни Болейн. Коли був укладений Акт супрематії, Мора викликали до суду і вимагали скласти присягу, що визнає цей акт. Він відмовився, але при тому заявив, що готовий присягнути, що його відмова є продиктована лише внутрішнім сумлінням, а не іншими чинниками. Та на суддів це не подіяло. Мора взяли під варту і висунули йому звинувачення у державній зраді. У часі слідства він не давав ніяких пояснень своєї відмови. І аж на суді у своєму останньому слові перед повним залом все пояснив. Його слова були такі: «Це звинувачення побудоване на акті парламенту, який суперечить законам Божим і законам святої Церкви, згідно яких жоден світський правитель не може в силу будь-якого закону привласнювати собі верховну владу чи яку-небудь частину влади, яка законно належить Римському престолові силою духовного права, дарованого, як привілей, устами нашого Спасителя, коли Він на цій землі подарував її святому Петру і його наступникам - єпископам того ж престолу. Тобто для християн цей акт не може бути правдивою підставою, щоб кого-небудь звинувачувати». Після того підсудний ще заявив, що прощає всім своїм обвинувачам.

6 липня 1535-го року Томасу Мору за вироком суду відрубали голову. У 1886-му році папа Лев XIII проголосив Томаса Мора блаженним, а в 1935-му році папа Пій XI причислив його до лику святих. У часі канонізації папа заявив: «Це був чоловік воістину досконалий». У 2000-му році папа св. Іван Павло II проголосив Томаса Мора небесним покровителем політиків.

Постать цього великого англійця привернула увагу кінематографа. У 1966 році американський режисер Фред Цінеман зняв біографічний фільм про св. Томаса Мора під назвою «Людина на всі часи». У головній ролі там знявся Пол Скафілд. Постать святого політика також з'являється у фільмі Варіса Хосейна «Генріх VIII і його 6 жінок» та у двох серіалах: «Тюдори» Майкла Херста і «Вовчий зал» Пітера Козмінські. Переповідати сюжети всіх стрічок немає потреби, бо повторюються ті ж факти, які вже вище були висвітлені. Водночас, як часто буває, у художніх фільмах не раз трапляються певні неточності. Якщо вони не є суттєві, то немає з цим і проблем. Гірше, якщо вони створюють спотворене уявлення про головного героя у глядачів. Так у фільмі Фреда Цінемана показана вище описана історія із чашою, якою намагались підкупити Мора, але так, начебто головний герой хабар все ж таки прийняв. Щоправда, у подальших сценах самі вороги святого визнають, що Томас Мор, мабуть, єдиний чиновник, який не брав хабарів.

Тепер настав час відповісти на запитання, поставлене на початку статті. Чи може політик своєю професійною діяльністю принести хвалу Богові? Життя нашого святого є найкращою відповіддю. Чи було б нам погано, якби ми мали таких урядовців та політиків, як св. Томас Мор? Наш герой здобув авторитет, бо був практикуючим членом Церкви, жив її Тайнами, її вірою. Для нього це було не просто традицією, заради цього він віддав своє життя. Подивляючись життю цього визначного мужа, ми віддаємо хвалу і Богові, у Якого він вірив, і пошану Церкві, до якої належав.ÂÂÂ

п. Ігор БРИНДАК, Покровитель політиків у кінематографі // СЛОВО №3 (83),
вересень-листопад 2020